

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויק"פ - החודש

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת ויקהל - פקודי

- א-ל ישועתי אבטח ולא אפחד - העיקר שלא לפחד כלל..... א
- המאמין לא יחוש - האמונה מרחיקה את הדאגה..... ז
- ותבטל מעלינו - לבטל כל גזירות קשות..... ח
- מאת אדנים - מאה ברכות בכל יום..... ט
- לחשוב מחשבות בזהב ובכסף - אף בעת עסקיו יזכור שהבורא זן ומפרנס לכל..... יא
- ויקהל - במעלת וחשיבות התפילה בציבור וסגולותיה..... יג
- בארץ מצרים החודש הזה - כח ההתחדשות אף מעמקי שאול וטומאת מצרים..... טו

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת ויקהל - פקודי

א-ל ישועתי אבטח ולא אפחד - העיקר שלא לפחד כלל הנה כי כן ייאמר לכל שואל דורש ומבקש - כדת מה לעשות בשמועות שאינם טובות, ומעשים הנעשים בעולם, חדשים לבקרים, כלל הראשון שצריך להתחזק בו תמיד ובפרט בעת הזאת - לבטוח בהקב"ה, הוא אבינו הוא מלכנו הוא מושיענו, לא לדאוג ולא להיכנס לבהלה², והיא הדרך הישרה שעל ידה יזכה להימלט מכל צרה נגע ומחלה³. ומקרא מלא דיבר

א. ובאמת ה'דאגה' לא תעלה ולא תוריד, כי 'אנה מפניך אברח'... ואם נגזר עליו ח"ו שיחלה או 'חסרון' אחר לא תועיל דאגתו מאומה, אלא 'מה' מצעדי גבר כוננו' (תהילים לו כג)... בא וראה כיצד הכל בהשגחה עליונה מדוקדקת על כל אחד ואחד מה יהא עמו. שמעתי ממכירי בעל המעשה והוא מתושבי העיר ביתר, שאחד מבניו היה זקוק לבדיקת עיניים לצורך הזמנת 'בתי עיניים' (משקפיים), וקבע תור לבדיקת עיניים ב'אופטיקה' מפורסמת שברחוב מלכי ישראל בעיה"ק ירושלים, בהגיע היום המיועד נסעה אם הילד עם בנה באוטובוס מביתר לירושלים, והנה, מחברת האוטובוסים נשלחה הודעה לנהגים, שמאחר והדרך הרגילה עמוסה ופקוקה ברכבים, על כן הם מורים לעובדיהם ליסע מדרך פלונית שכעת היא הקצרה יותר, ו'משום מה' נהג האוטובוס התעקש שלא לשמוע בקול בעל הבית, והמשיך בדרכו הרגילה מבלי נטות ימין ושמאל, ואכן, דרכו נמשכה עד כשעתיים, בעודו בדרך התקשרו אל האופטיקה להודיע שהוא מאחר, והם ענו שאיחרו את המועד וכבר נסגרה האופטיקה...

צער רב הצטערה האשה על כמה וכמה קשיים שעברו באותו היום, כי גם סידור הילדים אצל 'בייבי סיטער' לא עלה בנקל, וגם טלטולי דרך קשים, ועל כולנה לא עלה בידם לעשות את הבדיקה הנצרכת. אך אחר כמה ימים נודע כי אחד מהעובדים לקה ב'קורונה' ל"ע, וכל מי שהיה בחנות באותם ימים צריך להיכנס ל'בידוד' לארבע עשרה יום... באותה שעה אמרה, אני בכיתי על 'בידוד' באוטובוס למשך שעתיים, ומן השמים חסכו ממני 'בידוד' של 14 יום... לאידך, אחת מתושבי שכונת רמות שבעיה"ק ירושלים נכנסה עם שני בניה, בחור וילד, לאותה אופטיקה, ועל שלושתם נגזר להיות בבידוד, והיא אומרת שאינה יודעת בעצמה מדוע נכנסה לשם, כי מעולם לא דרכו כפות רגליה שם, ומעולם לא עלה על דעתה להזמין שם משקפיים... אך הקב"ה 'מסבב' את האדם ומוליך אותו למען יבוא עליו את אשר נגזר מלעילא.

ב. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע היה אומר לבאר בסדר ההושענות (בפיוט 'אדמה מארר') 'הושענא דגן מדלקת... חיטה מחגב... נפש מבהלה', שכל הנאמר שם שווים במהותם, וכמו שכל בר בי רב יודע שה'דלקת' עוקרת ומשחיתה את ה'דגן' שבשדה, וכן חגבים אוכלים ומאבדים לגמרי את החיטה, כך ממש - הבהלה מכלה ומשחיתה נפשו של אדם. פעם שאלו את חתנו של החפץ חיים, ממה התפעל ביותר מתוך כלל הנהגותיו של חותנו הקדוש, ויען ויאמר, הדבר המפליא ביותר היה יישוב דעתו ושלוות נפשו בכל עת ובכל זמן, ואף בשעות קשות כשבאו עליו ייסורים וכדו', ושלוות נפש זו באה לו מתוך תוקף אמונתו בהנהגת ה' את כל העולם בטובו בחן בחסד וברחמים. פעם סיפר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע להרה"ק הרמ"ש מבאיאן זי"ע, מה שאירע עמו בשעת בריחתו מאימת הרשעים ימ"ש בימי המלחמה הנוראה, שבשעה שעברו סמוך לעיר פעסט ציווה הרה"ק לעצור את הרכב מנסיעתו - על אף הסכנה הגדולה שהיו שרויים בה, יצא החוצה ושהה כך כמה וכמה רגעים, לאחר מכן חזר לרכב ובס"ד הספיקו לברוח. נענה ואמר הרה"ק מהר"א מעשה זה היה לפלא גדול בעיני כל יושבי הרכב, ולאיש לא גיליתי מצפוני לבי, אך לכם, אספר מאי דהוה, בעת הנסיעה והבריחה התבוננתי בנפשי, וכי מה רוצה ממני השטן בעת הזאת - עת תלאה ובהלה, וראיתי כי ברצונו לבטל ממני את יישוב הדעת חלילה. ע"כ ציוויתי לעצור את כל המנוסה והמהומה. ועל אף הסכנה יצאתי חוצה בכדי ליישב מעט את דעתי. ולדידן ייאמר, ודאי אין אנו במדרגת אהרן קדוש ה' לעצור מלברוח בשעת הסכנה, אך זאת נדרש מעמנו לעצור את כל הבלבולים והבהלה, ולהתיישב בדעתנו בהתחזקות באמונה ובבטחון.

בעת שנסע הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע בערב חג הפסח לאפות את ה'מצות מצווה' בכפר חב"ד (כשהיה דר בתל אביב), אזי מחמת השעה המאוחרת מיהרו מאד המשמשים, והורה הרה"ק לעמוד, ושמעוהו אומר 'הושע נא נפש מבהלה... הושע נא נפש מבהלה...'. כי אכן הרבה יש לו לאדם ליישב את דעתו ויזהר מאד מן הבהילות. כי מידת הזריזות טובה היא עד מאד בפועל בידי ורגליו של אדם אך לא במוחו, כי בו צריך האדם להיות מיושב ביותר.

באר הפרשה - פרשת ויקהל - פקודי

מכלכל את יום בואו, כלומר תעזור לגוף ותסעדהו כאשר תדבר על לבו ותנחמהו לקבל ולסבול. אבל כאשר הנפש חולה ונכאה מן היגון והדאגה, מי נחם הנפש ומי יסבול ויסעד אותה. הנה כי הדאגה ומרירות הלב יכבדו מחלי הגוף, כי הנפש סועדת הגוף בחליו, אבל כשהנפש חולה ונכאה מיוגנה לא יסעדה הגוף.

וכך אמרו בירושלמי (שבת פ"ד ה"ג) על הכתוב (דברים ז טו) 'והסיר ה' ממך כל חולי - זה הרעיון, כלומר הדאגה. והרי לך להדיא שה'דאגה' היא הנקראת 'חולי' בתורה'.

ובה כתב הגאון רבי עקיבא אייגר זי"ע ב'אגרת' (בעת שפרצה מגפת החולירע בשנת תקצ"א) בתוך כדי אזהרותיו

הכתוב (משלי יח יד) 'רוח איש יכלכל מחלהו', ופירש רש"י, 'רוח איש - רוח גבר שהוא איש גבור ואינו נותן דאגה בלבו ומקבל כל הבא עליו בשמחה ובחבה, יכלכל מחלהו - אין כחו סר מעליו'. וכבר הבאנו מה שכתב הגר"א (בביאורו למשלי) וז"ל, השמחה באה על ידי הרוח, וזהו רוח איש כשהאיש תמיד בשמחה, הוא יכלכל מחלהו, אף שתבוא עליו מחלה חס ושלום, הוא יכלכל מחלהו בשמחתו ויבטלנה. עכ"ל. והיינו ששלוות הנפש מועילה אפילו אם כבר נחלה, וכל שכן שהיא מגן ותרם שלא תבוא עליו המחלה ל"ע.

וז"ל ה'שערי תשובה' (שער רביעי אות יב) 'רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה', פירוש - כאשר יחלה הגוף הנפש תסבול חליו, מלשון (מלאכי ג ב) 'ומי

ג. אמנם פשיטא ואין צריך לומר שאין הכוונה לעשות 'והתעלמת' ולומר שלום עלי נפשי, כי בוודאי מן השמים 'קוראים' אלינו, עם ה' חזקו ונתחזקה, וכאותו מעשה שהיה אצל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שפעם הגיע אליו יהודי ממרחקים וסיפר לו שאירע 'צונאמי' באמעריקע הרחוקה, החל הח"ח לרעוד, וארכובותיו דא לדא נקשן, שאל היהודי, אויה, רבינו, מה אירע, הרי בס"ה אירע הדבר לאלפי גויים ונכרים, מה כל הרעש, ענהו הח"ח, אם יבוא מאן דהו למדינת סין (China) וידבר לפני רבבות אלפי גויים בשפת האידיש הרי ברור הדבר שכל כוונת דיבורו לא הייתה אלא ליהודי יחיד שהיה ביניהם, כך גם כאן, וכי לאלפי רבבות הנכרים הרעיד ה' את הארץ... הרי אינם מבינים מה שנאמר לפנייהם, וכל דבריו לא היו אלא לפנינו בני ישראל, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו 'לב לשמוע ודעת להבין', שמן השמים מדברים אלינו ודורשים מאתנו לזוז ממקומנו לצד הטוב והקדושה. ודבריו חיים וקיימים אף בימינו אנו, שהקב"ה 'מדבר' אלינו עתה... אך דאגה ובהלה מאן דכר שמיה....

ד. וליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, וכמו דאיתא ב'תרגום יונתן' שם 'רוחיה דגברא תסובר פְּרָהֲנִיה'...

ה. וז"ל הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע במכתב. ושמעתי מאדמו"ר זי"ע (הוא הרה"ק מקאברין) שבנערותו היה חולה רח"ל והיה בבית החולים דווילנא, ואז גדולי הדוקטרים דמדינה היו שם, והלכו אליו הראש של הדאקטער, וכאשר התחיל להבריא שאל את הפראפסעיר שמא יש כללים בספרי הרפואות, והשיב לו, הן, יש כלל אחד, אז דיא פארזיכערקייט פון דעם חולה און זיין שטארקייט מיט זיינע גדאנקען אין צומלוסטגקייט זיינע דאס איז דיא גרעסטע רפואה צום חולה, דאס העלפט מער וויא אלע רפואות. בתרגום, בטחונו של החולה וחזקו, הבאות יחד עם מחשבות שמחות ושלוות זהו הרפואה הכי גדולה לחולה, וזה עוזר יותר מכל הרפואות. ע"כ, ידידי תתחזק נא, ותבטח ותקווה לה' שהוא בורא רפואות ועושה פלאות (אמרות משה אמונה ובטחון).

ו. פעם פרצה שריפה עזה בבניין בו התגורר הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, והיתה האש בוערת עד לב השמים... מיד התפנו כל תושבי הבניין מפני סכנת נפשות שהיתה שם והמתינו 'בסבלנות'... עד ש'מכבי האש' יסיימו מלאכתם. מקורביו של הגר"א חששו מאוד לגורל כתבי היד של ר' אברהם [אשר כידוע היה מחדש חידו"ת ומעלה אותם על הכתב לרבבות ואלפים] שמא נשרפו באש או שמא ניזוקו במים רבים אדירים אשר נשפכו שם בשביל לכבות את האש, מי במים ומי באש... אולם ר' אברהם עצמו עמד על יד הבית במנוחת הנפש, עד ששאלו אחד האם אינו דואג על עמלו הרב שירד לטמיון, נענה לו ר' אברהם בגבורתו ובחכמתו, בדאגה... בדאגה... אין אצל יהודי מקום לדאגה כלל, רק פעם אחת בשבוע צריך לזכור מהדאגה, והוא בעת שנוטל צפורני יד ימינו שצריך לגוזזם לפי סדר בדאג"ה (כמובא ברמ"א סמן ר"ס סעיף א', שצריך לגזור בראשונה את צפורן השניה העומדת מימין לאגודל ונקראת 'אצבע', לאחר מכן את הצפורן הרביעית היא המכונה 'קמיצה', ושוב גוזז את האצבע הראשונה - אגודל, ומשם עובר לאצבע השלישית היא ה'אמה', ולבסוף נוטל את החמישית אשר שמה הוא 'קמיצה')...

גם בן מכאלה'. כי וודאי שמצווים אנו על פי התורה לשמור על בריאות הגוף, אך עיקר העיקרים הוא האמונה והבטחון בהקב"ה.¹

ובספר שומר אמונים (מאמר הבטחון והתחזקות פ"ב) כתב בזה"ל, וכן מובא מרבינו האר"י ז"ל, כשיש ח"ו דבר בעיר אין יכול לשלוט רק באלו שיש להם פחד, אבל באלו שמתחזקים בלבם ובבטחונם על ה' ומתגברים על הפחד אין שום דבר רע יכול לשלוט בהם, עכ"ל.²

נוראות מצינו ב'בן יהודע' עד כמה צריך להרחיק מעצמו את הפחד והבהלה, דהנה איתא בגמ'³

(ב"ק ס:) 'דְּבָרַי בְּעִיר כְּנֵס רִגְלִיךָ' [וע' במהרש"א ובעיון יעקב שם], וכתב ה'בן יהודע' (שם) בזה"ל, אבל בחולי הקוליר"א (חולירע) אפילו אם נתחזק החולי בעיר טוב שיברח, וגם בזה לא יועיל ההסגר בביתו שבעיר, יען כי זה החולי של הקוליר"א יזיק לאדם הפחד וההבעתה ויתהווה בו החולי מחמת הפחד וההבעתה אשר יפחד ונבעת'.⁴

בשמירת דרכי הרפואה 'שלא לדאוג ולהרחיק כל מיני עצבות' (ונדפס בחידושי הגרעק"א נדרים לט:).

וכן כתב הרה"ק מקאברין זי"ע בעת ה'מגפה', וז"ל, הבטחון הנהו עיקר הרפואה, ולא יהיה פסוק זה זו מפיחה ה' צבקות וגו', וכשתשערו זאת בלבבכם לא ישלטו בכם הפחדים, ר"ל און גאט ב"ה וועט ודאי העלפין [- ה' ב"ה בוודאי יעזור], כי כל חשקו וחפצו להושיע ולשמור אתכם וכו', ליבע ברידער, זייט געזונד און שטארק און פריש און נאר ניט געזאגרט [אחיי אהוביי, תהיו בריאים וחזקים, אך רק אל תדאגו], עכ"ל (הובא בתורת אבות מכ"ק ב).

וכיו"ב כתב הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע 'העיקר עצה להתחזק בחסד חנם של הקב"ה אשר מנן הוא לכל החוסים בו, ולומר בפה בכל יום, שאני בוטח בה' ובחסדיו, וכולל אני את עצמי עם יראי ה' ואוהביו הבוטחים בה' באמת' וכו'. והוסיף כמה עצות על פי דרכי הרפואה שעל ידם יתרחק מן המגפה, ומסיים 'והעיקר עצתו אמונה ובטחון, ורק שהאדם צריך להתרחק

ז. וכדאיתא בירושלמי (ברכות פ"ה ה"א) 'רבי חזקיה.. בשם רבי יוחנן, לעולם לא יהא הפסוק זה מתוך פיך ה' צבקות עמנו משגב לנו אלוקי יעקב סלה (תהילים מו ח), ר' יוסי בשם ר' יוחנן וחברייא ה' צבקות אשרי אדם בוטח בך' (שם פד, יג).

ח. יש שדייקו ממאמרם (ב"ב כח.) 'שמעתי מהולכי אושא' וקאי על הסנהדרין שגלו מלשכת הגזית שבביהמ"ק לאושא, וקאמר הולכי אושא ולא הבורחים לאושא, כי אף בעת הבריחה היו מהלכים בנחת ללא בהלה ודאגה יתירה.
ט. וכך כתב בספר 'סגולות ישראל' (מערכת מ, מגפה) 'וכל זמן המגפה תרחק מאוד מכל מיני כעס ודאגה ועצבון, ואדרבה תהיה שמח תמיד בכל מיני שמחה, הועתק מספר כתב יד של הרב מורינו רבי חיים וויטאל זללה"ה מספר הסגולות'.

י. וכבר איתא בגמ' (ב"מ לג.) על הפסוק (דברים טו ד) 'אפס כי לא יהיה בך אביון - אמר רב יהודה כל המקיים בעצמו כך סופו בא לידי כך', וביאר המהר"ל זי"ע (חידושי אגדות שם) שכאשר אדם מתיירא מן העניות, בזה גופא הריהו גורם לעצמו שתבוא העניות עליו, וכמו שנאמר (איוב ג כה) 'את אשר יגורתי יבא לי', כי כאשר ירא מאיזה דבר הריהו מקטין עצמו תחת דבר זה, ובזה גורם שיקרה דבר זה בפועל, וראיה לדבר, ממצייאות הדברים כשיקח האדם 'לוח של עץ' ויניחנה על גבי הנהר בכדי לעבור עליו מקצה הנהר האחד למשנהו - קרוב הדבר שיפול, ואילו כאשר לוח זה יעמוד על הארץ יעבור עליו בשופי בלא שום נפילה, כי ע"ג הנהר הינו מרתת ומפחד שמא יפול, ועל הארץ אינו חושש למאומה. והיינו שמחשבת היראה מן הנפילה פועלת עליו שאכן נפול יפול. וכיו"ב ממש הוא בכל ענייני האדם, כאשר חושש ומתיירא מן העניות - 'סופו בא לידי כך', שהוא מביא על עצמו את העניות. משא"כ המתחזק ובוטח בה' שיחיש לו כל טוב, ושום רעה לא תבוא עליו, בזכות אלו המחשבות ניצול מכל רע, ויעבור מעל נהר החיים בשלום ובשלווה.

כדברים הללו כתב גם הרה"ק רבי מנחם מנדל מוויטעפסק זי"ע, שהמעמיק מחשבתו ב'דאגה' על מחסור פרנסתו או כיו"ב משאר מחסור, הרי בזה גופא הוא מכניס עצמו עמוק בתוך מאסר הדאגה כבתוך בית האסורים, עד שקשה עליו לצאת מהם. וכך כותב במכתב קדשו המובא בספה"ק 'פרי הארץ' (מכתב כב, מר"ח אייר תקמ"ז) **תשובה כללית על דאגת הפרנסה...** הנה ידוע שעיקר האדם הוא המחשבה, וכמו שהחושב דברי טומאה הרי הוא טמא,

באר הפרשה - פרשת ויקהל - פקודי

רוב הפחד והבעתה שהיה להם בעבור זה החולי בעיר, עד כאן משל הוא בדרך מליצה להודיע שיש נספה בלא משפט מחמת פחד והבעתה, ולכן טוב לברוח למקום רחוק כדי שלא ישמע באזניו ולא יראה בעיניו החולי השולט בבני אדם ויבוא לידי פחד והבעתה ואז ילקה ח"ו". עכ"ל.

המאמין לא יחוש - האמונה מרחיקה את הדאגה שמא תאמר, היאך לא אדאג בראותי כל עיר... אכן האמונה² היא העצה היחידה להציל את האדם

ואומרים הרופאים דרך משל ומליצה, פעם אחת היה חולי הקוליר"א בעיר אחת גדולה, וקודם שנתחזק החולי מצא אדם אחד את המשחית הממונה על חולי הקוליר"א, ואמר לו כמה נפשות אתה רוצה ליקח, ואמר חמשה אלפים, וסוף דבר שמתו באותה העיר ט"ו אלפים באותו החולי, וימצא האיש ההוא לאותו המשחית ויאמר לו למה שקרת שאמרת שאתה שליה על מספר חמשה אלפים ולקחת ט"ו אלפים, והשיב לא שקרתי, כי לא לקחתי בחרבי על ידי אלא רק חמשה אלפים, ואותם העשרה אלפים מתו מחמת

ומי שמחשבתו נחה על ענייני טהרה הרי הוא טהור וקדוש - הכל לפי החושב, כמו כן החושב מצרותיו ודאגותיו, הרי הוא נעשה 'מקשה אחת של דאגה', ונכנס בתוך תוכם הרבה יותר מכפי שהוא עד עתה, וממילא אינו יכול ליפטר מהם, והנה בני ק"ק בעשינקאוויטץ היו שולחים אלי בכל שנה ושנה מכתב בו הם בוכים ומתאוננים על העניות והדחקות שעלה בגורלם, ורק מחמת צעקתם זאת אינם נושעים, צועקים ואינם נענים, מכיוון שהם בוכים וכל מחשבתם סביב חסרון פרנסתם, והנה בשנה זו לא קבלתי מהם את המכתב, ובזאת אני סמוך ובטוח שקיבלו עליהם את העצה היעוצה, שלא לחשוב יומם ולילה על הטרדה והדאגה כי המחשבה על זה מחזקת יותר את הצרה - על כן ברור לי שרווח להם, עכתוד"ק.

וכך כתב הרה"ק ה'ערבי נחל' זי"ע (בפר' ויצא דרוש ב) כי מידת היראה הרי היא כ'אבן שואבת' (מאגנע"ט) השואבת אליה כל מיני מתכות, כך מידת היראה ממשכת על הירא את הדבר שירא ממנו, הן ביראה הטובה - יראת ה', שביראתו ממשיך כביכול את ה' אליו, והן ביראה אחרת ח"ו - ממשיך על עצמו את הדבר. ומעתה הבה ננצל את המורא והפחד ליראת ה', ועי"ז נרוויח שנזכה להתקרב אליו...

וכה כתב גם המגיד מדובנא (ספר המיזות שער הבטחון פ"ה), כי המאמין בסיבה מה שתהיה ומתיירא ממנה, גם אם הוא מתיירא ממלחמה, הפחד הזה הוא סיבה חזקה להביא לו את אשר הוא ירא ממנו, כמו שנאמר (איוב ג כה) 'כי פחד פחדתי וַיִּצְטַיֵּן וַאֲשֶׁר יְגֹרְתִי יָבֹא לִי'. אשר ע"כ אמרו רבותינו ז"ל (ברכות לב:) 'ארבעה צריכים חיזוק ואחד מהם בטחון', שנאמר 'קוה אל ה' חזק ויאמץ ליבך קוה אל ה'', ונאמר 'בהשקט ובבטחה תהא גבורתכם', כי הפחד הוא הסבה אל הנפילה והשבר ומבוא הישועה הוא הבטחון. עכ"ל. ועל פי זה ביאר מה שנאמר בעניין היוצאים אל המלחמה, 'ויספו השוטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו' (דברים כ ח), ולכאורה יש להקשות מה בכך שימיס לבב אחיו, והלא הנצחון במלחמה אינו לא בחיל ולא בכח אלא ה' אלוקים הוא הנלחם לכם מכל אויביכם, ומדוע הקפידה התורה שישוב הירא ורך הלבב לביתו, אלא מבאר כי שורש ומבוא הישועה הוא הבטחון השלם ושורש הנפילה והתחלתה הוא הפחד, ומעולם לא תבוא הישועה על לב מפחד, ולא מפלה על לב שלי, עכ"ל.

יא. והנה בימינו אין מקום לנוס שמה, ועיקר 'מקום מקלט' של איש יהודי לנוס שמה הוא לברוח לתוך 'חובת הלבבות שער הבטחון' וכי"ב...

אך כבר כתב הרה"ק ה'יסוד העבודה' במכתבו הנ"ל 'ולהסיח דעתו מהנשמע רח"ל', פירוש, שלא להיות כרוך אחר ה'נייעס' וכתבי העת... כי מה יועילו לו כל אלה, זולת מה שישקע על ידם עמוק עמוק בזרועות הדאגה והחששות, וה'נסיון' כבר הוכיח את עצמו כי אלו שאינם שקועים ברדיפה אחר כל גרגיר של ידיעות וחדשות חיים בשמחה ובשלוות הנפש פי כמה וכמה, ואל יחשוש מעשות כן, כי הידיעות הנחוצות באמת כבר ימצאו את דרכם להישמע באזניו...

יב. ועלינו לזכור כי העיקר לעמוד בעוז ובטחון בעת מבחן ונסיון, ולא יהיה כאותו מלמד שעליו המשיל המגיד מדובנא זי"ע, מעשה במלמד דרדקי שהלך עם תלמידיו במעבה היער, בהיכנסו הורה להם, אם יבוא אליכם כלב רע לא תתפחדו מעמו כלל, אלא תעמדו כנגדו ותאמרו בקול, 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו', ובלחש

באר הפרשה - פרשת ויקהל - פקודי

ה

מבוא אל 'שערי דאגה'¹, וכדאיתא מהרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע (בית אהרן קמנ.) על הפסוק (ישעיה כה טז)

זה יסתלק הכלב מכם ולא יזיקכם חלילה... ואכן, עברו כמה רגעים וכמה כלבים גבוהים ורמים רצו לנגדם, המלמד נתמלא בחיל וברעדה, והחל נס על נפשו בבהלה מפני הכלבים, תמהו התלמידים ואמרו לו, וכי לא לימדתנו רבינו לומר את הפסוק, מדוע ברח מע"כ כל עוד נפשו בכפו, ולא אמר את הפסוק... ענה להם המלמד ואמר, כששמעתי את קול הכלבים תקפני פחד ומורא ופרח מזיכרוני כל הפסוק, לכן הוכרתי לברוח... אף אנו, בכל עת ושעה הננו מכריזים 'אני מאמין, אני מאמין', אמנם, המבחן אם הדברים נאמרים באמת וחקוקים בלב פנימה - אם ברגע שיבוא לידינו איזה קושי, נשאר צמודים וחקוקים באמונה זו, או שח"ו הכל יפרח מזכרונו.

מעשה ב'מלמד' בן דורנו, שיצא ביום מן הימים ב'ערבי פסחים' מתוך כיתתו באמצע השיעור, התקשר לבני ביתו ושאלם האם כבר השליכו את ה'בגדים' הישנים מהבית אל האשפה ברחובה של עיר, ומשנענה שאכן השליכו לאשפה, שאל שוב, האם יש אפשרות להחזירם מאשפתות, ויאמרו לו בני הבית כי כבר הלכו להם אוספי האשפה ואי אפשר לחזור אחר הבגדים, כשמוע המלמד כי כן שב אל תלמידיו והמשיך באמירת השיעור כאילו לא היה. לאחר השיעור פגע בו המנהל ושאלו מדוע יצא בעיצומו של שיעור לדבר עם בני ביתו דברים של מה בכך - לברר אודות ה'בגדים' אם השליכום לאשפה אם לאו. ויען המלמד ויאמר, הנה עומד אני לקראת נישואי אחד מצאצאי ומכיוון שלרש אין כל - על כן לויתי סכום אדיר מגמ"ח לצרכי החתונה, והנחתיו למשמרת באחד מכיסי בגדי הישנים - במקום שאין היד שולטת בו, היום באמצע השיעור נזכרתי שאמרו לי ב"ב שהיום יזרקו כל ה'שמאטעס' לאשפה, לכן יצאתי מיד לבקשם שיוציאו את המעות מכיסי הבגד...

נתפעם המנהל ושאל את המלמד, ואיככה היה כך שלוות הנפש וכח הסבל לסבול את הבשורה הקשה על איבוד הדמים, ולחזור מיד לפני התלמידים להמשיך ה'שיעור' כאילו לא אירע דבר, ענה המלמד, הנה אנכי מתלמידיו של המשגיח הגה"צ רבי גד'ל אייזנער זצ"ל והוא השריש בנו, 'עיקר ירידת האדם לעולם הזה הוא למען יעמוד בנסיון ברגעים הקשים הללו' - בכדי שיתחזק אז באמונה שהכל הוא בהשגחתו העליונה של הקב"ה, ואם לא עבור רגעים הללו לשם מה ירדנו לעולם הזה.

ג. כשם שלכל חולי גשמי יש תרופה ורפואה, כן גם לחולי הנפש יש תרופות שונות, וה'אמונה' במלך א-ל חי וקים היא הרפואה הבדוקה לכל חולי הגוף והנפש גם שניהם, והיא כמו חבל ההצלה שיכול האדם לאחוז ולהחזיק בו כדי לעבור את הגלים החזקים והגדולים המאיימים להטביעו במים הזידונים בגשמיות וברוחניות. וכפי שהמשיל א"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע דבר זה, לאחד שנפל לבירא עמיקתא ובדרך הטבע אין שום עצה ותבונה לעלות ולצאת מאפילה לאור גדול, אמנם כאשר אחד מבחוץ זורק לו חבל יוכל להחזיק בו ולהגיע אל שפת הבור ברגע כמימרא, וכמו כן כשאדם מסובב בצרות ויסורים עליו לדעת שהקב"ה עומד על גביו ומשגיח עליו, והוא יתב"ש זורק לעברו 'חבל הצלה', ואם יחזיק בו ויאמין שביד השי"ת להצילו יזכה באמת לבטל כל הדינים והגבורות וכל היסורים והחולאים רעים יעלמו כהרף עין, ככתוב (תהלים כג ד) 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי'.

מעשה בבחור שהחל לסבול ל"ע מ'פחדים' ודמיונות, כידוע שסבל זה רב וקשה מנשוא, באותו הזמן היה ביתו של הרה"ק רבי יצחק מבוהוש זי"ע בבני ברק - תל תלפיות בהיותו זקן האדמו"רים ורבים נהרו לקבל עצתו וברכתו, אף בחור זה החיש פעמיו לבית האדמו"ר מבוהוש, הרבי שמע והקשיב לקול בכיו, ונתן לו להריח טבאק מקופסה שהייתה שמורה עמו כירושא מזקנו הרה"ק מרוזין זי"ע, ולאחר מכן אמר לו, נו, אמור את הפזמון 'אמר ה' ליעקב - אל תירא עבדי יעקב' ארבעים לילות בטרם עלותך על יצועך ותניצל, וכן הוזה, הבחור עשה כעצתו והבריא לחלוטין, עד שזכה להקים בית לתפארת בכרם בית ישראל.

עברו כמה שנים שבהם כבר נסתלק השמימה האדמו"ר מבוהוש, ולאחר אברך שכבר נולדו שני בנים שבו הפחדים ביתר שאת ועוז, ולא ידע את נפשו, כי מלבד כל ה'פחד' שבדבר גם כל ביתו זרעו היו בסכנת קיום... באותם הימים נהרו הכל לעבר ביתו של זקן האדמו"רים (שבאותה שעה) מוח"ז הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזוטשקא זי"ע, ויפן האברך אל ביתו של הרבי מזוטשקא ושטח לפניו את מעשה 'פחדיו' וכו', אמר לו הרבי, אף אני מטבעי 'דואג' גדול הנני, ופעם אחת כשאחד מבניי לא שב הביתה בזמנו הרגיל כמעט יצא לבי מדאגה, עד שהרגעתי את עצמי - וכי כשהבן בבית יש בידי לשמור עליו, הרי ממילא זקוק הנני לרחמי שמים ולשמירה עליונה, א"כ 'מה לי הכא

באר הפרשה - פרשת ויקהל - פקודי

'המאמין לא יחיש' - פירוש, לא ידאג". כי כאשר האדם יודע ומאמין אשר הקב"ה הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ואין שום דבר שיכול לבוא עליו אם לא ברצון השי"ת^{טו}, ולא עוד, אלא שהקב"ה הוא אבינו שבשמים 'וכרחם אב על בנים' הקב"ה אוהב אותנו ומרחם עלינו וחפץ להיטיב לנו^{טז}, אם כן מה מקום לדאגה".

ומה לי התם... האברך ש'חכם' היה אמר לרבי, נאים הדברים למי שאמרם, אך נפשי לא מצאה בזה מנוח כלל... אמר לו הרבי באותו מטבע לשון נו, אמור את הפזמון 'אמר ה' ליעקב - אל תירא עבדי יעקב' ארבעים לילות בטרם עלותך על יצועך ותנצל, וכן הוזה, שנתרפא לגמרי מפחדיו עד עצם היום הזה. ויהי לפלא בעיני השומעים, כי סגולה זו איננה מובאת בשום מקום, ושני האדמורי"ם נתנבאו בסגנון אחד. ואם כי מי יבוא בסוד קדושים, אך זאת למדנו מדברי שניהם, כי האמונה ב'אמר ה' ליעקב אל תירא עבדי יעקב' מועילה לשכך כל מיני דאגה, והיינו טעמא, כי על ידי שמחדיר בקרבו היטב את אור האמונה הטהורה שוב אינו בא לידי דאגה.

יד. וכבר אמרו כי תיבת 'דאגה' נבנית מהאותיות הראשונות שבא' ב', ומדוע נשמט ממנה האות ב', כי האות ב' רומזת לבטחון, וכשיש לאדם בטחון אין בו כל דאגה, רק המחוסר בטחון הוא הדואג...

בהאי ענינא יש שרמזו (עי' שבט מוסר פ"ו) בדברי הגמרא (סנהדרין קו): על דואג האדומי 'אין תורתו של דואג אלא מן השפה ולחוץ', כי אדם העוסק בתורה ועדיין חרד ודואג כל מיני דאגות ברוח ובגשם, הרי זה אות וסימן שכל תורתו אינו אלא חיצונית. כי התורה תכניס בלב העוסקים בה אמונה תמימה בהקב"ה, וממילא יסורו ממנו כל דאגה יגון ואנחה, ולא ידאג מפני הבאות אלא יאמין שכל הבא עליו - מאביו רחומו, והכל לטובה ולברכה.

טו. והנה נאמר (תהלים קמח ב-ה) 'הללוהו כל מלאכיו הללוהו כל צבאי... אש וברד שלג וקיטור רוח סערה עושה דברו', וכבר עמדו על דקדוק הלשון מאי טעמא נזכר רק על הרוח שהיא 'עושה דברו' של הקב"ה, וכי שאר הברואים הנזכרים באותו הפרק אינם 'עושי דברו'. וידוע ביאורו של הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע שהרוח סערה משברת הרים ומפרקת גבעות, ואף נוטלת עמה כל הנקרה בדרכה, ויש מקום לטעות ח"ו ולומר שכך הוא טבעו של עולם - בבוא הרוח תזיז ותסיט ככל אשר עולה על רוחה, לכן הזכיר בפירוש 'רוח סערה עושה דברו', כל מה שאירע על ידי הרוח היה על פי רצונו ית', ואפילו דבר קל כמו גבעול עשב או קש אינו נע ונד בלא ציווי השי"ת. וללמד פרקי אמונה לכל אדם, בכל ענייניו, בבוא עליו 'רוח סערה' המטלטלת אותו הנה והנה, ונראה לו כי רוח זו 'משברתו ומפרקתו', מפילתו עדי עפר - יזכיר לעצמו שכל קש וגבעול הנדים ממקומם ברוח, הכל הוא כפי שנגזר בהשגחה העליונה, לצרכו ולטובתו השלימה, וממילא ימצא מנוח לנפשו.

מסופר שלאחר שתמו שבעת ימי האבלות בפטירתו של הרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב זי"ע התהלך בנו הרה"ק רבי מאיר מאמשינוב זי"ע עם הגבאי (הרב ביגלאייזון), בדרך הילוכם אמר לו הרבי הידעת מדוע נהוג גבן שלא להעמיד משקה - לחיים במשך ימי השבעה רק לאחריהם, משום שבכל שבעת ימי האבל מדברים אודות הנפטר ומעשה הפטירה, והנה אומרים שהמנוח נלב"ע משום שהיה חולה בכך, ומשום שרופא זה עשה כך אירע כך, וכן כיוצא בזה, ולפעמים אפשר שיחשבו שאילו היו עושים פעולה מסוימת היו מונעים את פטירתו, והרי מחשבות אלו כפירה הם, כי באמת הכל אירע רק אחר שכך גזרה חכמתו יתב"ש, לכך תיכף ככלות ימים אלו, שותים משקה חריף לנקות ולצחצח את המח, ומברכים שהכל נהיה בדברו, להשריש בלבנו שאין כל סיבה גשמית לפטירה, אלא הכל בדבר ה' נעשה, כי כך גזרה ההשגחה העליונה.

טז. וכבר הבאנו מה שסיפר הרב החסיד המפורסם רבי מנחם מענדל פוטרפאס זצ"ל (מגדולי וחשובי חסידי ליובאוויטש) מעשה שראה בעיניו בשמותו ב'סיביר', וכך הוזה מעשה, אחד מגויי המקום טיפס על הר גבוה מאד ותקע יתד של ברזל בראש ההר, לאחמ"כ קשר בו חבל גדול וארוך מאד, משם פנה ועלה על הר שני הסמוך גם שם תקע בפסגת ההר יתד ברזל, וקשר בו את קצהו השני של החבל, והנה, בין ההרים הייתה בקעה עמוקה מאד. שאל הגוי את הקהל, האם ברצונכם לראות כשאני עובר ומהלך על החבל מהר אחד לשני, ויענו כל העם יחדיו, אין רצוננו להתעסק היום ב'מצוות ליקוט עצמות', כי בוודאי תיפול תיכף ומיד אל התהום הפעורה תחתך, אך למרבה הפלא עבר האיש בין ההרים בהצלחה רבה (כידוע שחכמה מיוחדת הטביע הקב"ה בבריאתו), ויהי ממחרת הודיע הגוי שכמעשהו אתמול יעשה גם היום לעבור מהר להר על ידי החבל, אך האנשים הפצירו בו שלא יסכן את חייו שוב, דלאו בכל יומא מתרחש ניסא, אולם ההוא גברא אטם אזנו משמוע, וטיפס שוב לראש ההר ועבר על החבל בהצלחה מהר להר, בגמרו שאל את הקהל האם מאמינים אתם שאוכל לעבור על החבל בשלישית, ויענו כל הקהל

וכך רמזו לה הרה"ק מהרי"ץ דושינסקיא זי"ע (תורת האדם, שחיותו ושלוות נפשו של אדם תבוא לו כאשר מהרי"ץ ד"ה כי על) בפסוק (דברים ח א) 'כי לא על' 'על כל מוצא' - שבכל המוצאות אותו, יענה ויאמר - הלחם לברו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה הכל נעשה בציווי ובמאמר פי ה'. הכל מונהג בהשגחה

לא 'מאמינים' אנו, אלא 'להדיא' ראינו שבידך עשות כן. הוסיף הגוי לשאול, האם מאמינים אתם שביכולתי לעבור על החבל הדק ו'עגלה' בידי, ויענו כל הקהל פה אחד, אם יכולת עבור עד עתה ודאי שלא תפריע לך העגלה, הוסיף הגוי לשאול האם יש מי מביניכם שיסכים לשבת בתוך העגלה כאשר אגרור אותה על החבל, אך בזה כבר לא היה מי שהסכים לסכן חייו.

אחר כמה רגעים ראו את האיש מהלך על החבל עם עגלה ובתוכה יושב לו ילד בניחותא בלא שום פחד, וכך עבר מהר אחד למשנהו, והיו אנשים תמהים 'מי הוא זה ואיזה הוא' הילד שהסכים להסתכן כך, משירד הסביר הילד וכי מה היה לי לפחד, 'הרי האיש שעבר עמי על החבל הוא אבי...' כאומר, שאם הוא ציוה עלי לשבת בעגלה הייתי סמוך ובטוח שאינו מסכן אותי כלל.

סיים ר' מענדל ואמר, מסיפור זה למדתי, כי כך צריכה להיות אמונתו ובטחונו של היהודי, כהוא ינוקא שסמך על אביו בידעו ש'אב' אינו מזיק לבנו, ותמיד רחמי האב על הבן להיטיב לו כל הימים, והזכור זאת - אשריו וטוב לו הן ביושנו בביתו בהרחבה, והן בגלותו בסיביר, כי מרגיש תמיד בעצמו כ'יושב בעגלתו של אביו', שהמנהיג הוא הבורא בכבודו ובעצמו.

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר תשל"ג כב) אמר בדרך משל, לאדם הנוסע בדרך ארוכה, ועל אם הדרך שואלים אותו מפעם לפעם 'איה מע"כ שוהה בזו העת' הרי הוא עונה במקום פלוני אני עומד, לאחמ"כ יענה ויאמר במקום פלוני... עתה הנני לצד עיר פלונית, ועתה אני בפרשת דרכים זאת וזאת. משא"כ אם ישאלו על ה'תינוק' הצריך לאמו ויושב בחיקה - יענו בכל עת 'התינוק נמצא כעת בחיק אמו' - היכן שרק תעמוד מרכבתם, וכך צריכה להיות הרגשתנו שאנו נמצאים בצל כנפיו של הקב"ה כביכול, והננו נשואים בידי תמיד...

יז. וכבר אמר דוד המלך (תהילים כג ד) 'לא אירא רע כי אתה עמדי', וכן כתיב (שם קיח ו) 'ה' לי לא אירא', ויש לבאר ממעשים שבכל יום, שכאשר חולה נופל למשכב רח"ל הרי הוא מחזר אחר רופאים גדולים ומומחים שהם ינתחו אותו ויעלו ארוכה למכתו, ואילו כאשר אדם נוסע על כנפי נשרים ב'פליגע"ר' למדינת הים אינו מברר ובודק האם מנהיגו (הנקרא טייס) הינו מומחה גדול, ואינו מובן מדוע אינו מברר והרי סכנה גדולה היא לנסוע עם מי שאינו מומחה, ומאי שנא בין הרופא לטייס. אך התשובה לכך פשוטה מאד, כי בנסיעה באוויר השמים מצטרף גם הטייס עמו, ואף הוא בכלל הסכנה, לכן סמוך לב הנוסעים שיעשה מלאכתו נאמנה. משא"כ הרופא שהוא עצמו איננו בכלל הסכנה ואינו אלא מטפל בחולה, לפיכך יש מקום לחשוש שמא ישקר ויאמר שהוא מומחה כדי להתלמד עליו וכיוצא בדברים אלו. וזה מה שאמר דוד אינני מתיירא ומפחד משום דבר בעולם, שהרי 'ה' לי' בכל מקום, א"כ מה יש לי לפחד. וכדוגמת ילד קטן המתהלך יחידי בלילה והוא מפחד מן הליסטים ושאר מרעין בישין, אך אם אביו אוחז בו ביד ימינו בודאי לא יפחד כלל, וכן צריך האדם להאמין שהקב"ה עומד לצדו לסעדו ולתמוכו, ועי"ז לא יארע לו שום נזק. מעשה היה בעיר בריסק בימי שבתו של המהרי"ל דיסקין זצוק"ל על כס הרבנות שם, באיזה תקופה נתרבו חילולי שבת בעיר, ויצאו תושבי העיר בליל שבת אחת לערוך 'הפגנה' גדולה. וחרה אפם של אנשי השלטון על ההפגנה כי היא נערכה ללא נטילת רשות מהרשויות, על כן מיהרו ואסרו את 'ראש הקהל' בבית האסורים, וכל שאר הקהל נמלטו על נפשם לביתם. צערו של ראש הקהל גדול היה - לשבת בשבת בחדר אפל וסגור, ללא יין לקידוש וללא סעודות שבת. ומי יודע מה יהיה גזר דינו בבית המשפט...

אחר כשעתיים של צער, נפתחה הדלת והנה רואה הוא כי רבה של העיר - המהרי"ל דיסקין, מובל אחר כבוד לישוב במאסר עמו בחדרו, אז אורו עיניו של ראש הקהל מרוב שמחה, באמרו כדאי היה הדבר לשהות בחושך ללא חלות וללא יין - והכל בכדי לזכות לשהות שבת אחת במחיצתו של המהרי"ל.

ובזה ביארו בעלי המוסר את ה'סתירה' דכתיב (ישעיה סג ט) 'בכל צרותם לא צר', והנה הכתיב הוא לא באל"ף, והקרי הוא לו צר, ונראים הדברים כסותרים, אך באמת חדא מיתרצא בחברתה, כי כאשר יודע האדם שאיננו לבדו במעמקי צרותיו, אלא לו צר, שהבורא יתב"ש נמצא עמו בתוך הצרה, מעתה כבר לא צר, פרחה הצרה והלכה לה, דמה טוב לו לאדם בעולמו יותר מעצם השהות עם הקב"ה כביכול.

באר הפרשה - פרשת ויקהל - פקודי

קורעין לו גור דינו, וכתבו התוס' (ד"ה כל) 'ור"י אומר דיש בפסיקתא במעשה דר' ישמעאל בן אלישע דקאמר התם כשישראל נכנסים לבתי כנסיות ואומרים יהא שמייה רבא מברך בקול רם מבטלים גזירות קשות"י.

והובאו הדברים בהרחבה בפרקי היכלות (ו ג) אמר ר' ישמעאל, סח לי סגנסגאל"ל שר הפנים ידידי שב בחיקי ואניד לך מה תהא על ישראל, ישבתי בחיקי והיה מסתכל בי ובכה, והיו הדמעות נופלות מעיניו ונופלות על פני, אמרתי לו הדר זיו מרום למה תבכה, אמר לי ידידי בא ואכניסך ואודיעך מה גנוו לישראל עם קודש, תפשני בידי והכניסני לחדרי חדרים ולגנוי גנוים ולאוצרות של הפנקסים, ופתח והראני כמה צרות כתובות צוררות משונות זו מזו, אמרתי לו הללו למי, אמר לי לישראל, אמרתי לו ויכולין לעמוד בהם, אמר לי למחר בא ואודיעך צרות משונות מאלה, למחר הכניסני לחדרי חדרים והראני צרות משונות מהראשונות אשר לחרב ולרעב ולשבי, אמרתי לו הדר זיוי ישראל בלבד חטאו, אמר לי בכל יום מתחדשות צרות רבות עליהם מאלה, וכשנכנסים לבתי כנסיות ועונין אמן יהא שמייה רבא אין אנו מניחים אותם לצאת מחדרי חדרים... הא למדת כמה גדול בח הקדיש שמעכב הצרות ומשמח הקב"ה. (ע"כ מסדר רב עמרם גאון ג:)^ט.

פרטית לטובה ולברכה. בזאת יחיה האדם, חיים כאלו שמם 'חיים'. כי בזה תנוח דעתו ותשלו נפשו על ידי אמונתו התמה בה' יתברך ויתעלה.

וכבר אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (שבועות ד"ה וספרתם) בשם צדיקים על דברי חז"ל (סנהדרין ג. מוסב על לשון הכתוב במשלי כד טז) **שבע יפול צדיק וקם ורשע יפול באחת, דקאי על האוחז באמונה התמימה, ונקרא 'צדיק' על דרך שאמרו (מכות כד.) 'בא חבוקוק והעמידן על אחת שנאמר צדיק באמונתו יחיה'. וזהו אומרו 'שבע יפול צדיק' המחזיק באמונה וביטחון, אף אם יפול 'שבע פעמים' בנפילה אחר נפילה וירידה אחר ירידה, עדיין 'וקם', תקומה תהיה לו בכוח האמונה שהוא אחוז בה בעוז ותעצומות (כי הוא מאמין בימי השבע כי יבואו ימות הרעב, ובימות הרעב מאמין כי זה מאתו ית' ועוד יבואו ימים טובים, שם פר' מקץ). אך 'ורשע יפול (בנפילה) אחת', כלומר המרשיע באותה אחת שהעמיד חבוקוק, אין לו זכות תקומה מנפילתו זו, כי זוהי כוחה של אמונה.**

ותבטל מעלינו - לבטל כל גזירות קשות

איתא בגמ' (שבת קיט:) 'אמר רבי יהושע בן לוי כל העונה אמן יהא שמייה רבא מברך בכל כוחו

יח. מענין לענין באותו עניין של עצות מדברי חז"ל, הנה מקרא מלא דיבר הכתוב (משלי י כז) 'יראת ה' תוסיף ימים'. ואספרה בזאת מעשה נורא וכפי ששמעתי מידיד נאמן מרא דעובדא המשמש בקודש כמגיד שיעור באחת משיבות גור, כי לקה במיתרי גרונו, וכבר מחצית השנה שאינו יכול להשמיע קולו בבואו אל הקודש ונבצר ממנו למסור שיעורים, ועליו לעבור ניתוח אך מסיבות שונות נדחה הדבר מעת לעת, והנה שמעה בתו על אחת אשר בנה הקטן לא פתח פיו וקיבלה על עצמה קבלה טובה כ'תוספת קדושה' וצניעות שלא לדבר בפלאפון ברחוב העיר [וזכרני שאמר בעל 'שבט הלוי', כי מי שתקפיד על כך תזכה בכנים טובים], ותיכף זכתה לישועה והחל התינוק לדבר, ושתי בנותיו של אותו מג"ש קיבלו אף הן על עצמן שלא לשוחח ברחוב בפלא', ואכן חזר הקול לאביהן... כי בזכות שלא השמיעו קולן נתעוררו רחמי שמים שיוכל האב להשמיע קולו...

יט. כשפרצה 'מלחמת עולם' הראשונה בשנת ה'תרע"ד, שלח הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע מכתב לתפוצות ישראל, וז"ל הנה הרעש (המלחמה) שנהיה בעולם הוא ענין נורא שנוגע לכל העולם ולכל ישראל לגופם ולנפשם, ואין ספק שהוא ענין התעוררות מן השמים - למען נשוב לה' כמש"כ (דברים ד ל) 'בצר לך וכו' ושבת וכו'', וחובה לזעוק ולבקש בתפילה לפניו שיושיענו.

...וחוב על כל אחד לילך לבית המדרש עם בניו בכל יום להתפלל שחרית מנחה וערבית בצבור דוקא ולענות אמן יהא שמייה רבא קדושה וברכו כי על ידי זה מתבטלות בכל יום כמה וכמה גזירות מישראל כדאיתא במדרשים. ואין לשער כמה ישועות היו מביאין לישראל, לו באמת היו מתכנסין כל הקהל בכל עיר, אנשים וטף לבית המדרש להתפלל הג' תפילות, והיו עונין ברכו ואמן יהא שמייה רבא קהל גדול בכל יום, ובודאי היו ניצולין בזה אלפי אנשים ממוות, וזכות גדול להמזרזין לזה דמביאין ישועה על ישראל. וחתם בסופו, הצעיר שבכהונה, המיחל לחסדי ה', הכואב בצרת עמו ומצפה לישועה, ישראל מאיר הכהן מראדין.

גם יש לעורר אודות איסור השיחה בשעת התפילה וקריאת התורה, נוראות איתא בספר 'דרך משה' (והוא נספח ל'ספר הגן', ליום ט' - מחולק לפי ימי החודש) שחיבר אחד הקדמונים, לבאר מאמרם (ב"ק ס:): 'דבך בעיר, אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת, שמלאך המות מפקיד שם כליו', פירוש, דע"י שמדברים שיחות חולין באמצע התפלה גורמים שיוכל המלאך המוות להפקיד שם כליו ולגרום מוות לעולם רח"ל, ו'דבר' הוא מלשון 'דיבור', כלומר שהדבר בא לעולם מחמת הדברים בטלים שבבית הכנסת. ולכן בתיב גביה 'גדול עוזני מנשוא' (בשע"ת לרבינו יונה, והובא במחבר קב"ד ס"ז) מה שלא הובא כן בשו"ע לגבי שאר עבירות שבתורה, כי זה המדבר באמצע התפילה גורם ל'מגיפה' שימותו נפשות מבני ישראל ובוזה הוא דומה ל'קין' שבו נאמר 'גדול עוזני מנשוא' על שם שהרג את הבל אחיו, אף זה נחשב ל"ע בנוטל נפשות אחיו בני ישראל.

לאידיך הביא ב'דרך משה' (שם) ב'מידה טובה מרובה' שהשותק בעת התפילה יזכה לאריכות ימים ושנים כי תיבת שיבה עולה בראשי תיבות ש'תיקה י'פה ב'שעת ה'תפילה. ומסיים שם בזה הלשון, וגדול כח התשובה שיזכה לעצמו וזוכה לאחרים עמו (מבואר שם, דהיינו ע"י שיעורר אחרים שלא לשוח בעת התפילה) וזודונתיכם נעשה לכם בזכות ונברא לכם מלאכי רחמים ותגרמו חיים לכם ולבניכם אחריכם בטוב ובנעימים אמן, עב"ל.

מאת אדנים - מאה ברכות בכל יום

בפרשתן (פקודי לש בו), 'מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן'. כתב הבעל הטורים 'וכנגדם תקנו מאה ברכות בכל יום', שמאה ברכות הם כנגד מאת

עוד יש להביא מה דאיתא בזה"ק בפרשתן (ויקהל ריה: ריש). בהאי לישנא קדישא, תא תזוי, מה פתיב (במדבר יז) 'קח את המחפתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קמרת'. מאי טעמא. 'כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף, דהא לית תבירו ליהוא סטרא בר קמרת. דלית לך מלה חביבה קמי קודשא בריך הוא, בקמרת וכו'. [ובתרגום ללה"ק - בא וראה מהכתוב, קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קמרת, מה הטעם, כי יצא הקצף צלפני ה' החל הנגף, שהרי אין שבר לאותו הצד פרט לקמורת, שאין לך דבר חביב לפני הקב"ה כמו קמרת].

מלה דא גזרה קיימא קמי קודשא בריך הוא, דכל מאן דאסתכל וקרי בכל יומא עובדא (נ"א פרשתא) דקמרת, ושתויב מכל מלין בישין תרשין דעלמא. ומכל פגעין בישין, ומהרהורא בישא, ומדינא בישא, וממותנא, ולא יתזק כל תהוא יומא, דלא יביל סטרא אחרא לשלמא עליה, ואצטרך דיבוינ ביה [-] דבר זה, גזירה עומדת לפני הקב"ה, שכל מי שמסתכל וקורא בכל יום את מעשה (פרשת) הקמורת ינצל מכל הדברים הרעים וכשפי העולם, ומכל הפגעים הרעים, ומהרהור רע ומדין רע וממות, ולא ינוק כל אותו יום, שלא יכול הצד האחר לשלוט עליו, וצריך שיכון בו].

ובהמשך הדברים שם איתא עוד 'סימנא דא אתמסר בידנא, די בכל אתר דקאמרי בכוננה ורעיותא דלבא עובדא דקמרת, דלא שלמא מותנא ביהוא אתר, ולא יתזק, ולא יבלין שאר עמין לשלמא על תהוא אתר' [-] סימן זה נמסר בידינו, שבכל מקום שאומרים בכוננה וברצון הלב מעשה הקמרת שאין שולט המות באותו מקום ולא יזוק, ולא יכולים שאר העמים לשלוט על אותו המקום].

בעיצומם של ימי מלחמת העולם השנייה הייתה התעוררות רבתי בקרב כמה קהילות בעיה"ק ירושלים להתחזק בעניית 'אמן יהא שמיה רבא' בקול ובכוננה שלימה, וכאשר הגנרל הצורר רומל ימ"ש היה בדרכו ממצרים לכבוש את ארץ ישראל, והכל דאגו מאד מפני הסכנה ובדרך נס ופלא נסוג אחר כידוע, בימים ההם אמר הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע למשמשו הנאמן החסיד רבי אליהו רוט ז"ל 'הרגשתי שלא יצליחו הרשעים לכבוש את ארץ ישראל, שהרי התחזקו בעניית 'אמן יהא שמיה רבא'... ובכל מצב שהוא אין כוחם של ישראל אלא בפה, ועל כן עצה טובה ונפלאה היא להתחזק בענין זה כדי לקרוע גזר דיננו.

כ. עוד 'סגולה' מצינו בסידור ר' הירץ (נדפס לראשונה בשנת ש"כ, וכבר הובא כמ"פ בשל"ה הק') וז"ל, ומי יתן שומע לי בעידן ריתחא לומר 'ואתנה את הלויים נתונים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבוד את עבודת בני ישראל באהל מועד ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקדש' (במדבר ח יט), וינצלו מאבלות שלושים, כי בפסוק הזה יש בו שלושים תיבות, עכ"ל (עיי"ש עוד בדבריו על 'צור ישראל' קודם שמו"ע).

באר הפרשה - פרשת ויקהל - פקודי

משביע אותה שתשמור מצוות התורה ולעשות רצונו יתב"ש), ומסר לה מאה מפתחאן דברכאן (ומסר לה מאה מפתחות של ברכה), ומאה מפתחות הם מאה ברכות כמנין 'לך לך'.

וחוזר הוזה"ק על יסוד זה בריש פרשת עקב (ח"ג רע"א). 'ומאן דמברך לקב"ה, אתברך ונטיל חולקיה [מתברך ונטיל חלקן] מאינון ברכאן בקדמיתא דכל עלמא לתתא [מכל אותן ברכות, והוא נעשה כלי מוכשר לקבלם], כיון דשמא דקב"ה מתברך מתמן, נחית ושרא על רישיה חולקאה קדמאה [כשמברך את שם ה' יורד ושורה חלק הברכה על ראשו של המברך], והא אוקימנא דכתיב (לעיל כ כא) 'כל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך', כיון דהיא ברכה אתית ושריה על רישיה מתמן אתפשט בכל עלמא [ואחר ששורה הברכה על ראשו מתפשטת לכל באי עולם] - הרי שעל ידי שבשר ודם מברך את הקב"ה מעורר את השפע לכל העולם כולו בכלל ועל עצמו בפרט וזוכה לשערי ברכה והצלחה, וא"כ מי פתי יזרוק ברכה מפיו ויבטל מעצמו ברכה זו [והלא מדרך העולם לחזר אחרי ברכותיהם של צדיקים להתברך בבני חיי ומזוני, וכאן יש בידו להתברך ממקור הברכה ואנשים מזולזין בזה]²².

אדני המשכן, עכ"ל. איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם פקודי), וז"ל. מאת אדנים הוצרכו למשכן, כמו"כ מאה ברכות צריך האדם לברך בכל יום (מנחות מג:): זכמו שהאדנים היו היסודות של המשכן בן הברכות הם היסוד של קדושת ישראל, של קדושת כל יהודי ויהודי.

עוד כתב, 'אדן' מלשון אדנות, שע"י הברכה מעידים שהשי"ת הוא אדון על כל הבריאה, ומאת הברכות הינם מאת האדנים למשכן של כל איש ישראל, עכ"ל.

ומקור תקנת מאה ברכות הייתה לשמירה על בני ישראל, כדכתב הטור (סי' מו) בשם רב נטרונאי ריש מתיבתא דמתא מחסיא, 'דוד המלך ע"ה תקן מאה ברכות דכתיב (שמואל ב' ג א) 'הקם על' 'על' בגימטריא ק' הוי, כי בכל יום היו מתים ק' נפשות מישראל ולא היו יודעין על מה היו מתים עד שחקר והבין ברוח הקודש ותקן להם לישראל ק' ברכות²³.

איתא בזה"ק (ריש פר' לך לך ע"ג): כד בעיא נפשא לנחתא להאי עלמא (כאשר עומדת הנפש לרדת לעוה"ז), אומי לה קוב"ה למיטר פקודי אורייתא, ולמעבד רעותיה (הקב"ה

כא. הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל ביאר זאת באופן נפלא בדרך משל לאחד שעשה לרעהו רעה, וברצונו להפיס דעתו - שלא ישיב לו כגמולו, מה יעשה, ילך וידבר עמו, ואף יכבדנו, וכן יוסיף לעשות פעמים רבות במשך היום, עד שלא ירצה לגמול לו רעה, כיון שניסה לרצותו כל כך הרבה פעמים. על דרך זה, בשעה שראה דוד שמאה נפשות מתים בכל יום, תיקן מאה ברכות, שיאמרו ישראל בכל עת ברוך אתה ה' וירצוהו בפיהם ובלשוונם עד שיתרצה הקב"ה וישוב חרון אפו מעלינו.

עוד מצינו בתורתנו של בעל הטורים (דברים 1 ז) על הפסוק 'ובשכבך ובקומך' - תגין על הק', לומר כשיעמוד בבוקר יתפלל ק' ברכות וינצל מצ"ח קללות ועוד שתיים - 'גם כל חלי וכל מכה' (שם כח ס"א). ובספרי הראשונים (אור זרוע, אבודרהם ועוד) רימזו ענין זה בלישנא דקרא 'הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'', 'כי כן' בגימטריא מאה, שהמברך מאה ברכות בכל יום יבורך בכל הברכות האמורות לגבר ירא ה'. כמו כן כתב הבעל הטורים על הפסוק (שם ד ד) 'ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום' - תגין על הק', רמז לק' ברכות שצריך לברך בכל יום. ויש ללמוד מדבריו שנרמז ענין זה דייקא בפסוק 'ואתם הדבקים', לומר לן, שאמירת ק' ברכות בכל יום היא הדבקות האמיתית בה' (ועוד, שעל ידי זה 'חיים כולכם היום', שאמירת מאה ברכות מבטלת כל מגפות ומחלות רעות).

וסגולתה נמי ליראת שמים, כביאורו של הרה"ק הישמח משה' זי"ע (פר' עקב) כי שני דרשות מצינו בחז"ל על הפסוק (דברים י"ב) 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך, כי אם ליראה', אל תקרי מה אלא מאה - הם מאה ברכות שאנו מברכים בכל יום, עוד אמרו (ברכות לג:): 'אטו יראה מילתא זוטרתא היא', וביאר הרה"ק, שדרשה אחת משלמת לחברתה, כי אכן המברך ואומר מאה פעמים ביום 'אלוקינו מלך העולם' בכונה ואופן ראוי, נעשית לגבוי 'יראת שמים' מילתא זוטרתא.

כב. והנה כתב היסוד ושורש העבודה' (שער האשמורות פרק ב) 'אהובי נפשי, אחיי ורעי, שימו זאת על לבבכם, לפני מי ולמי תוציא דבריך. ונקוט האי כללא בידך, באיזה ברכה שיהיה, כשיאמר 'ברוך אתה' יצייר במחשבתו כאילו ממש אומר ברכה זו כנגד הבורא ית' ויתעלה לנוכח, כי לשון 'ברוך אתה' מורה על זה, וזה חיוב גדול על כל אדם

שאמר הקרא (תהלים קכח ב) 'יגיע כפיך' כי תאכל - ולא יגיע ראש, והיינו שהראש יישאר משועבד אל ה', ולא ישקע בעבודתו במעשי ידיו, וזהו אומרו 'ולחשוב מחשבות' - כלומר מחשבות טובות וקדושות, אף בעת עסקו ב'זהב כסף ונחושת' כ"ד.

וההתחזקות באמונה שהפרנסה באה מן השמים ולא על ידי ההשתדלות תביא אותו לידי מנוחה ומרגוע, ותסיר ממנו את דאגת הפרנסה. וכדכתיב בפרשתן (פקודי לט א), 'וירקעו את פחי הזהב, ובאונקלוס

לחשוב מחשבות בזהב ובכסף - אף בעת עסקיו יזכור שהבורא זן ומפרנס לכל

בפרשתן (ויקהל לה לב) 'לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת', ביאר בה הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (ויקהל ד"ה ולחשוב), וז"ל. עיקר העבודה לשמים היא בזמן שהאדם עוסק בעסקיו בעניני עולם הזה והפרנסה, ולא רק השמירה מדברים אסורים כגזילה אונאה וכו', אלא פשוט לשמור את מחשבתו שיוזכר תמיד כי ה' הוא האלוקים והוא הזן ומפרנס^{כ"ד}, כמו

בכל התפלות ובכל השבחים והודאות, ולא יהא שום דבר יוצא מפיו בעבודת הבורא ית' ויתעלה כמצות אנשים מלומדה רח"ל, רק לנוכח הבורא ית' כי מלא כל הארץ כבודו'. ועיי"ש מה שכתב לעניין המברך בלא כוונה. אך כבר כתב רבינו תם בספר הישר (שער י"ג) 'טוב לו המעט התמידי מן הרב אשר לא יעמוד'. על כן יקבל כל אחד על עצמו להתחזק בכמה ברכות בכל יום אשר יציאם מפיו בקדושה ובטהרה מתוך כוונת הלב, וקבלה זו תהיה אצלו כחוק בל יעבור וכיתד בל תימוט, שתמיד יקפיד וישמור על קבלה זו ועד מסירות נפש. ואם יעשה כן תהא קבלה טובה זו אצלו להזכירו מה חובתו בעולמו והאמונה בה' ובהשגחתו הפרטית שהוא 'מלך העולם'. וכך אמר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל כי בימי נעוריו קיבל על עצמו להתחזק באמירת התיבות 'ברוך אתה'... ומה טוב ומה נעים אם מקבל האדם על עצמו לברך כמה ברכות (כגון ברכת המזון או 'אשר יצר', 'על המחיה וכדומה) מתוך הכתב דייקא, בכדי שתהא הברכה מתוך יישוב הדעת ובכבוד ראש ולא תיאמר כלאחר יד...

כג. איש יהודי היה באחת מעיירות גאליציא ולו ממון הרבה כחול הים, באחד הימים הלווה זה האיש סכום גדול לאחד מבני ישראל העניים... ובהגיע עת וזמן הפרעון 'והילד איננו'... מה עשה זה המלווה קיים רק את הסיפא של הפסוק - תהיה לו בנושה, והיה הלה מרדף אחריו ולוחץ עליו בכל מיני לחץ ודחק, הלווה שלא הייתה בידו אפילו שוה פרוטה החליט בלית ברירה לברוח אל עיר אחרת, אך לא הועיל במאומה כי המלווה רדף אחריו לשם, גם בעיר השלישית והרביעית לא ניצל מציפורני המלווה, וכך כשזה בורח וזה רודף הגיע עד העיר בעלזא בימיו של הרה"ק המהר"א זי"ע שם קיוה למצוא מנוח לנפשו אבל גם שם ראה לפתע את המלווה לנגד עיניו, מיד נכנס הלווה אל רבו הרה"ק מבעלזא ושפך את לבו על אותו המלווה הרודפו עד חרמה... שלח הרבי לקרוא למלווה, ושאלו מה לך רודף אחריו, ויען המלווה - הרי זה לווה רשע ולא ישלם... א"ל הרה"ק דע לך כי מעות המיועדים לאדם מן השמים לעולם ישארו בידו, ואם יפסידם במקום זה ירוויחם במקום אחר, וישאל המלווה האם הרבי מבטיחני, חזר הרה"ק על דבריו הקודמים (מבלי להתייחס לבקשת ההבטחה) לעולם לא תפסיד את מעותך, אם תמחל לו על החוב רווח והצלה יעמוד לך ממקום אחר, והכסף כבר ימצא את דרכו להגיע לידך... כשמעו כי כן הבין כי יש דברים בגו' ויען ויאמר הרני מוחל בלב שלם ללוה ופנה לחזור לביתו (כי מה לו להישאר אחרי מחילתו) והנה, בתחנת הרכבת קנה זה המלווה למוכר כרטיסי הלאטר"י (לוטו) וזכה בגורלו סכום מעות כאותו הסכום של ההלוואה 'לא פחות ולא יותר' (מפי הגאון החסיד ר' שלום בראנדער זצ"ל).

וכך אמר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שהאיש הבוטח במלאכתו ובעיסוקיו וחושב שמהם יש לו מזונות ופרנסה, הרי הוא כעובדי הכוכבים ומזלות - כי מה בינו וביניהם, הללו מדמים בנפשם כי יש בכח הכוכבים והמזלות להשפיע עליהם שפע פרנסה ושאר הצטרכויותיהם, וכיו"ב ממש הוא הסומך על עסקיו ו'עובד' אותם, בחשבו כי מהם תצמח ישועתו... אלא יאמין האדם שכל הצלחת העסק אינה אלא צינור ואמצעי שעל ידו שולח לו הקב"ה פרנסתו בכל עת ובכל שעה, וכל מה שהוא צריך לקבל בודאי יקבל בין אם יעבוד ובין אם לא יעבוד, אלא שעליו להתנהג כמנהג העולם ולעשות פעולות השתדלות כדי להמשיך את הפרנסה מידו הפתוחה והמלאה. כד. עוד ביאר ה'דברי שמואל' זי"ע, ולחשוב מחשבות, ר"ל עד כמה חשיבות יש לפני המקום ב"ה כאשר 'מחשבות' אדם המה טהורות ואינן מתרוצצות בעניני שטות והבל', ועיי"ז נמשך עליו השפעות טובות מאחר ש'צינורות' השפע' הינם נקיים ולא מקולקלים, ועיי"ז זוכה לעשירות ולעשות בזהב ובכסף...

באר הפרשה - פרשת ויקהל - פקודי

תרגם 'זירקעו - ורדידו', שעשו אותן דקין. וביאר ה'דברי ישראל' זי"ע ד'פחי הזהב' מרמו על דאגת הממון שהוא הפח יוקשים של האדם בידוע, ועל כך נאמר 'זירקעו את פחי הזהב' - לעשותן דקין, היינו שימעיט ויפחית את דאגותיו - כלומר, שלא ישקע בדאגת הפרנסה²¹ ובענייני עולם, אלא 'זירקעו' מלשון רקיע השמים - היינו שיזכור ש'אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים' (עי' סוטה מט.), והכל נקצב ונגזר ברקיע ממעל²², ומה יתן לו ומה יוסיף לו אם ירבה ביגיעה לחינם. ובוה הפוך את הררי וחבילי צרותיו ל'דקין' - כשיאמין ויבטח

כה. סח לי רב אחד מעי"ת נ"י יצ"ו כי מדרך העולם בבואם לאכול איזה דבר מאכל יעיינו ויחקרו אחר ה'השגחה' - מי ה'רב' המכשיר ומה כשרות המאכל, לא פחות מזה על האדם לעיין ולהתבונן כשבא לאכול את לבו, היינו לאכול את עצמו מתוך כעס וזעם על מצבו, או על פלוני שעשה לו כך, איש זה קלקל לו השידוך, ורעהו הזיק לו הפרנסה וכו' וכיו"ב... והדבר עולה לו בבריאות גופו ונפשו, יעיין קודם לכן בהשגחה פרטית - שהקב"ה משגיח על פרט הנעשה בעולם והכל מאתו לטובת האדם, וירווח לו...

כו. כה כתב ה'יסוד ושורש העבודה' בצוואתו (סי' לג) וז"ל, כי נתאמת אצלי באמונה שלימה ואמתית כל מה שיגיע לאדם הן איזה נחת וטובה אפילו קטנה מאוד, הן איזה הפסד ויסורין הכל מאתו יתברך שמו ויתעלה בהשגחתו הפרטית על כל אדם בכל רגע ולא בדרך מקרה.

סיפר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, שפעם נכנס לקודש פנימה אל אביו הרה"ק מהר"י זי"ע עני 'בן טובים', המהר"י חלק לו כבוד גדול בבואו ובצאתו והשתעשע עמו במילי דחכמתא, ואף ליווהו בדרך יציאתו מביתו נאוה קודש, המהרי"ד שראה כל זאת שאל את אביו מי הוא זה ואיזה הוא אשר חלק לו כבוד רב כל כך, ענהו המהר"י, אביון זה המחזר על הפתחים הריהו אחד מגדולי הגאונים שבדורנו, כל שבילי דאורייתא נהירין ליה, והוא בקי בבבלי בירושלמי מדרש ומכילתא, ספרא וספרי, בנגלה ובנסתר וכו', וכמעט שאין למעלה הימנו בדורנו, על כן חלקתי לו את כל הכבוד הזה. והמשיך מהר"י, ועתה בני אם תבוא ותשאלני, אם כה רבה למדנותו וגאונותו של יהודי זה מדוע איננו יושב על כס הרבנות בעיר הגדולה ווארשא, אשיבך לאמר 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט' (אם אין הקב"ה רוצה להגדיל ולרומם שם תפארתו של אדם, אזי לא יעלה לגדולה אפילו אם הוא גאון הגאונים). ואם תאמר, אף שלא נעשה לרב גדול ומפורסם בכל העולם כולו, מדוע לא מינוהו לכל הפחות להיות רב באחת העיירות הקטנות בפולין או בגאליציה, על כן אענה ואומר 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט'. ואם תרצה להוסיף לשאול, אכן, לרב בישראל לא העמידוהו משמיה, אך לכל הפחות היה מן הראוי לעשותו ל'ראש ישיבה', או אפילו שוחט או כל שאר שררות שבקדושה, אף כאן אענה ואומר 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט'. ואם תכביר ותשאל מדוע אינו משתכר לפחות ככל יהודי פשוט בפרנסה כדי לחם לפי הטף, אף כאן אתרץ 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט'.

לאחר ימים ושנים כשסיפר המהרי"ד האי עובדא סיים ואמר, הלא לאבי זי"ע היתה חבורת ה'יושבים' (שישבו בבית מדרשו ועסקו בתורה ועבודה יומם ולילה) אשר כל עול פרנסתם היה על שכמו, ומדוע לא עלה בדעתו של אבי להכניס את העני הלז בין ה'יושבים' וליתן לו לחם חוקו, אלא, אף בזה, 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט'.

סיפור זה סיפר הגה"צ רבי יששכר שלמה טייכטאל זצ"ל בעל ה'משנת שכיר', והוסיף על כך, שפעם אחת איקלע לעיירה אחת במזרח אייראפע (אירופה), וראה שם אחד ממכיריו - זקן מופלג היושב ומקבץ נדבות בכדי לספק לעצמו לחם לאכול ובגד ללבוש, ניגש אליו הגרי"ש ותמה באזניו הרי מע"כ עסק כל ימיו לפרנסתו, ואכן מזונותיו היו מצויין לו בריווח, ומדוע לא עלה על דעתו להניח מעט ממשכורתו למשמרת לימי זקנה - שיוכל להתפרנס בכבוד גם באלו הימים. ענה אותו זקן, אכן ימים רבים הנחתי למשמרת ממשכורת, והצלחתי לאסוף סכום נכבד ביותר, ברם, את כל הממון השקעתי בעסקיו של חתני, וזה הפסיד את כל רכושו הגדול לפני זמן קצר, ונמצא שכל עמלי ויגיעתי לאסוף ממון ודמים לימי הזקנה עלו בתוהו, ועתה אני יושב בקרן זוית ומקבץ פרוטה לפרוטה, אבל זאת אוכל להעיד נאמנה כי אינני שבור כלל ממצבי זה, אלא מקבל אני על עצמי גזירת שמים באהבה, ביודעי 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט'...

נענה הגרי"ש ואמר, בתחילה נשתוממתי כשעה חדא היאך הגיע יהודי פשוט זה להכרת אמונה איתנה כמו של הרה"ק המהר"י - לעמוד במצב כזה, ולומר 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט'. אמנם אחר כמה רגעים באתי לכלל הבנה שעדיין יש מרחק רב בין אמונתו של הרה"ק המהר"י לאמונת יהודי זה, כי הוא הגיע להכרה זו רק אחר שעבר את כל התלאה הרבה, ומכורח מציאות חייו הכיר 'אז דער אויבערשטער וויל נישט - איז נישט',

מהדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם. ומסיים שם, 'הכנסיה וההתחברות מישראל מסיר החומריות והגשמייות מבנ"י'. (ליקושי הרי"ם, ועיי' אור החיים).

נראות כתב הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע (איגרת הקודש כ"ג), וז"ל. 'שמעתי מרבותי, כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד, אף שאינם מדברים בדברי תורה, תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשרי עליהו, עד שהיה מתבטל ממציאותו לגמרי'. עכ"ל.

הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תולדות תרע"ו, שבועות) מביא כן בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, שכל מקום שיש בו עשרה מישראל, אפילו מלאך שבא לשם מתמוגג מפחד משום דכל בי עשרה שכינתא שריא^{כח}.

שאביו שבשמים הוא לכל מחסורו, וכל גורלו אינו מסור אלא ביד ה' ולא בידים אחרות כלל וכלל^{כז}.

וכך כתב ה'חובות הלבבות' (הקדמה לשער הבטחון) 'והבטח בה' ישיג תועלת הממון, רצה לומר פרנסתו. ותימנע ממנו טרדת המחשבה של בעל הממון והתמדת דאגתו עליו, עכ"ל.

ויקהל - במעלת וחשיבות התפילה בציבור וסגולותיה

בפרשתן (לה א), 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם', וביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם זי"ע, כי כך אמר משה לעם בני ישראל, הנה 'ויקהל' - ישיבת בני ישראל בצוותא חדא ובאחדות, זה הוא עצמו

אך מהר"י השריש עניין זה מעיקרא - קודם שיצטרכו להרגיש זאת על בשרם בצרות וייסורים, אלא מיד יכירו וידעו שכל הקורות אותם תלויים ועומדים ברצון ה'.

כז. ידוע מאמר החכם לרמזו בהאי קרא (משלי טז ז) 'ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו', במשל לאיש שנכנס לביתו לאחר עמל יום מפרך, וברצותו לשתות מים לרוויה, ניגש אל הברז (tap), פתחו, ו... אין בו מים, מה עשה, החל מסבב את הברז הנה והנה, ולא הועיל מאומה, טיפל בו עד ששברו ועדיין אין המים באים, הגדיל עשות וקנה ברז חדש, אך... עדיין לא בא קילוח המים, עד שהחל 'מטפל' בצינורות המוליכים את המים, וגם בזאת לא הועיל מאומה, עבר שם חברו וגער בו, מה לך מטפל בצינורותיך ובברזך, פנה נא אל שלטון העיר (עירייה) - הם המוליכים את המים לבתי העיר, הם ניתקו לך את חיבור המים מאחר שלא שילמת חובך על המים, כל עוד שלא תסדר התשלום עמהם לא יועילו לך כל מיני 'חכמות', מריבות טיפולים וטצדקי שתנסה להביא את המים.

כיו"ב ייאמר לדידן, יוצא האיש לרחובה של עיר, ונדמה לו כי פלוני 'סגר' ועצר בעדו את הפרנסה, קרובו או ידידו הזיק לו את השידוך, שכנו הסתיר לו את אור החמה, נהג האוטובוס 'ברח' לו... איש פלוני גנב ממנו את ה'תור' בבנק או אצל הרופא... עד ששירך רגליו והגיע כחמשה מינו"ט (דקות) לפני סגירת הבנק והנה הכספומט (ATM) לא עובד - איזה בנק נחשל הבנק הזה... זה קלקל את שמו הטוב וזה תפס את (תפקידו) מְשָׁרְתוֹ בעבודה פלונית, וכו' וכו'... מה עושה 'חכם' זה, מחליף ידידים, מדבר סרה בפלוני, מסתכסך עם השלישי, ולרביעי לא ימחל לעולם... שמע נא, לא הצינור ולא הברז בעל יכולת להביא מים, כיו"ב, אין בריה בעולם שיש בידה איזה כח בעולם, הכל מונהג ממעל... פנה נא אל האדרעס (כתובת) הנכונה, שם הוחלט לבטל את החברותא, השידוך, המינוי, התור, הפרנסה והחזקה... ממעל עצרו את השפע ורק משם יחזירו את השפע לידך. אז גם אויביו ישלים אתו - דעתו תשלו וטירוף הדעת שאחזו ייעלם מעליו, כי אז יהא בידו לקבל את כל הבא עליו בשמחה ונחת רוח.

בערוב ימיו של הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל ביקר בבית אחד מחתניו, בצאתו משם הזמינו טעקס"י שיקחהו לביתו - באותם הימים כבר הייתה ההליכה וכל תנועותיו קשים וכבדים עליו והוכרח לסיוע ועזר על כל צעד ושעל... והנה לאותו בנין בו שהה ר"ז היו שני שערים משני צידי הרחוב, וכבר התקרב בקושי רב ומאמץ גדול לאחד השערים בלווית נכדו, והנה הם שומעים כי הטעקסי ממתין להם בשער השני, החל ר"ז מדדה עם נכדו לכיוון השער השני, אך בינתיים פנה הנהג לשער הראשון, ושוב דימו השניים אל השער הראשון... תוך כדי ההקפות הנה והנה פנה ר"ז לנכדו - בל נהיה אפיקורסים ח"ו, וכי הנהג הוא המדדה הנה והנה - הרי הוא שליח שלוח מאת הבורא, ונמצא כן הוא רצון הבורא, והרי את רצון ה' יש לקיים מתוך שמחה, ותוך כדי ההליכה הקשה הנה והנה פצח בריקוד ומחול למען כבוד שמו יתב"ש (מפי נכדו הרה"ג ר' משה לאנדא שליט"א).

כח. עוד מצינו שסגולת אסיפת קהל בני"י לעורר רחמים רבים, רמז לדבר נתן ה'מגלה עמוקות' (פרשת ויצא) כי צבור עולה בגימטריא רחמים (298).

באר הפרשה - פרשת ויקהל - פקודי

ואם בכל 'אסיפת' עשרה מישראל כן, על אחת כמה וכמה שחשיבות יתירה נודעת לתפילה הנאמרת במניין של עשרה מבני ישראל^{כט}.

ובך אמרו חז"ל (ברכות ת.) אין הקב"ה מואם בתפילתן של רבים שנאמר (איוב לו ה) הן קל כביר ולא

ימאס^ל. ומפורש בן בווה"ק (ח"ב רמה:) שהמתפלל ביחידות בודקין אותו ואת תפילתו אם ראויה היא ליענות, אבל בשמתפלל עם הציבור אין בודקים אחריו כלל (עי' בווה"ק ח"א רלד.), ועולה התפילה יחד עם תפילת הציבור עד לכיסא הכבוד ותפילתו נשמעת.

נפלאות אמר הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע על דברי חז"ל (סנהדרין לט.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא', שיש לפרש 'שריא' מלשון מתיר ופותח [כלשון חז"ל (ב"מ פו:) 'כיון דחזא דקא אסר ושרי', עיי"ש], כי כאשר בני ישראל באחדות ובצוותא גורמים להחיש את הישועה, שתוכל השכינה להתיר את עצמה כביכול מחבלי ויסורי הגלות המר הזה. ורמזו זאת בלשון הכתוב (אסתר ח יא) 'להיקהל ולעמוד על נפשם', כי ההתקהלות והאחדות סגולה היא לעמוד על נפשותינו ולהצילנו מכל פגע רע.

כט. מעשה שהוצרך הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע לעבור איזה ניתוח, וסידרו את שעת הניתוח לאחה"צ, שיוכל הרה"ק להתפלל מנחה קודם הניתוח, וערבית לאחריו (אחר שיתעורר מתרדמת הניתוח), ואף הכינו 'מנין' למעריב שימתינו עד שיתעורר הרה"ק. למעשה, לא התעורר הרה"ק עד שעה מאוחרת מאד ובלית ברירה התפזר ה'מנין' וכבר התפללו ערבית. כשהתעורר הרה"ק שאל את הגבאי תפילת ערבית מה תהא עליה, ויען הגבאי הנה הכל מוכנים ומזומנים – הקהל יתפלל מחוץ לחדרו של הרבי, והרבי ישתתף בתפילה מתוך חדרו, ויצא הגבאי והחל להתפלל (בלא מנין) כאילו יש מנין, ואמר קדיש וברכו וכו' וכו'.

אחר זמן רב, יצא פעם הרה"ק בלווית הגבאי לעת ערב, נענה הגבאי ואמר לרבי 'ס'ריפעט מיר' (לבי דואג ואינו נח), וגילה כי למעשה לא היה אז בלילה שלאחר הניתוח לא מנין ולא חצי מנין ואפילו לא 'מזומן', אלא שעשיתי עצמי כאילו... ונמצא שאמרתי קדיש וברכו וכו' שלא כדין, ענה לו הרה"ק בזכות זה תזכה לחיים ארוכים טובים ומאושרים. כי פיקוח נפש דוחה הכל – והייתי מסתכן בכך, כי לא היה בכוחי אז להשלים עם כך שאצטרך להתפלל ערבית בלא מנין, ולבי לא היה עומד בכך...

ואזיל לשיטתיה, דסבירא ליה ב'בית אהרן' (דף ה:) 'וזה אצלי ברור, אשר תפלה בציבור יכול לעזור לאדם בכל דבר כמו צדיק הדור', ובמקום אחר כתב כעיי"ז (ג:) כי כלל זה בידי, כל אמירות ותפלות הנאמרים בי עשרה שכינתא שריא, ובעזה"י מתקנים כל התיקונים כמו תפילת צדיקי יסוד עולם.

יתירה מזאת מצינו בדברי ה'יערות דבש' (ח"ב דרוש ט) שהתפילה בציבור גדולה מתפילת צדיק הדור, כי הוא מבאר את דברי אסתר שאמרה למרדכי (אסתר ד טז) 'לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן', כי מרדכי התגורר 'בשושן הבירה' סמוך לארמון המלוכה, ואילו 'שושן' היתה עיר אחרת ששם התגוררו המון עם, לפיכך אמרה אסתר, דבשעה שיש חרון אף בעולם אי אפשר להסתפק בתפילת הצדיק, אלא צריך לאסוף ולכנס גם את היהודים הפשוטים, כי כדי לקרוע גזר דיננו בעי תפילה בציבור, הרי שהיא מסוגלת לבטל רוע גזר הדין יותר מתפילת צדיק הדור. ולכשתבונן תראה, כי אפילו אם יעמוד צדיק הדור קדוש עליון שראשו מגיע השמימה בתפילה, ולא זו בלבד אלא שיעמדו יחדיו תשעה צדיקים וקדושים כמותו עדיין לא הגיעו לכלל עשרה אנשים פשוטים מישראל שבאו להתפלל בציבור, שהם יכולים לומר קדיש קדושה וברכו ותשעת הצדיקים אין בידם לאמרם. כל כך חשוב לפני המקום צירוף מניין עשרה יהודים.

ל. ועיי' בדברי הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (נדחי ישראל פ"ה) שמאריך כי הכל נצרכים היום ל'רחמים' איש איש בנגעו ומכאובו, אם בבני חיי ומזוני ואם בשאר פורענויות המתרגשות ובאות לעולם ה"י, ובוודאי שכל אחד מקווה שתפילתו תתקבל ב'עת רצון'. אם חכם הוא יחזיק היטב בדברי חז"ל 'אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללים' יתפלל בציבור ויהא בידו כח כביר לפעול על ידה רפואות וישועות וכל מילי דמיטב. ועל הכל ידע כי מי יאמר זיכיתי לבי – ותפילתי עולה למעלה מבלי כל מחשבת דברים אחרים בעת התפילה... מה יעשה, יתפלל עם הציבור שעליה אמרו חז"ל (ברכות ת.) אין הקב"ה מואס בתפילתן של רבים, ובזה תנצל נפשו ותפילתו לעלות לרצון לפני אדון כל. וידע, שגם היצר יודע היטב שרוב חילו של המתפלל עם הציבור, על כן מוכן הוא להשקיע כוחות גדולים להפריע את האדם מכך, אם ע"י שירבה לו את 'עסקיו' עד שידמה לו שהוא מפסיד את 'זמנו היקר' ע"י התפילה בציבור, ואם

בארץ מצרים החודש הזה - כח ההתחדשות אף מעמקי שאל וטומאת מצרים

צדיקי הדורות הגידו במעלת 'שבת החודש' אשר סגולתה ותפקידה להתחדש כבריה חדשה לעבודתו ית"ש. שמא יאמר האדם, איני יודע מה אתה סת, היאך אתה חדש ובמה אתה חדש, ידעתי גם ידעתי את שפל מצבי - כבר אבר סברי ותוחלתי, כיצד אתעלה מעל מצבי, ישמע לדברי הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (שבת החודש ד"ה ויאמר ה') 'החודש הזה לכם' - היא המצווה הראשונה שה' צוה אותם, ואמרה להם (מצווה זו) עוד בהיותם בארץ מצרים, להורות בזה, שאיש יהודי הרוצה להתקרב להשי"ת לא ימתין עד שיצא מבוץ התאוות והטומאה שהוא משוקע בו, אלא בעוד היותו תחת 'מצריו' - משוקע במ"ט שערי טומאה ובגילולי ע"ז יתחיל כבר בעבודתו יתברך ל'.

ולכן ההתחדשות היא מצוה הראשונה שנצטוו בה ישראל, כי היא יסוד לכל היסודות והעבודות, לבל יתייאש אף אם מצבו קשה ושפל, כי לעולם יש בידו להתחדש כבריה חדשה.

ואולי לכן נמשלו בני ישראל ללבנה (שוח"ט תהלים כב יב), דהרי הלבנה מתמעטת וחוזרת ומתחדשת מדי חודש בחודשו, וזאת אשר הראה הקב"ה למשה רבינו את הלבנה בהתחדשותה ואמר לו 'בזה ראה וקדש' (רש"י פסוק ב, מ'מכילתא) בהתחדשות הלבנה מתוך מיעוטה וקטנותה, כך על בני ישראל להתחדש תמיד אף מתוך מיעוט וקטנות ל'.

הנה כתיב בפרשת מקץ (מב ג) 'וירדו אחי יוסף עשרה לשבור בר', וברש"י דקדק למה נאמר שהיו עשרה (עיי"ש תירוץ) ומצינו ביאור בדברי הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (ד"ה וירדו) דהנה העיקר לפרנסה הוא תפלה, וכמו שאמרו (קידושין פב:) 'יבקש רחמים למי שהעושר והנכסים שלו, וה'חכם' משכיל להתפלל ב'עת רצון', והרי אמרו חז"ל (ברכות ח.) 'אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין, לכן כאשר הלכו השבטים הקדושים 'לשבור בר' - לחפש פרנסה, ירדו עשרה - כדי שיוכלו להתפלל בציבור. ומדויק מאי דכתיב וירדו שהוא מלשון (ר"ה לד: ועוד) 'שליח ציבור הורד לפני התיבה' דהיינו בציבור.

כתב הרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע (פרשת משפטים) דתפלה בציבור מסוגלת לפרנסה בהרחבה, כרמוז בפסוק (שמות כג כה) 'ועבדתם את ה' אלוקיכם וברך את לחמך ואת מימך, והסרותי מחלה מקרבך', פתח בלשון רבים 'ועבדתם' ומסיים בלשון יחיד 'וברך את לחמך, וז"ל. עיקר עבודת ה' הוא שישתתף האדם עם הציבור בכל עניני העבודה, הן בתורה והן בתפילה... ואם מתפלל עם הציבור יהיה מוכטת שפרנסתו תהיה מזומנת לו בכל יום ברווחה, וברכה תהיה מצויה במעשי ידיו... כי ע"י שהאדם מתפלל עם הציבור הוא ממשיך כל השפעות טובות על כנסת ישראל גשמיי, כי ע"י תפילות ציבור ירדו כל השפעות טובות לישראל, וכל הגזירות קשות יתבטלו, ולא יצטרכו להתפלל עוד אלא על הגאולה שלימה שתהיה במהרה בימינו אמן ל'.

בתאונות שונות לאמר, שעל ידי שיתפלל ביחידות יוכל לכוון ביתר שאת ולדקדק בתפילתו באופן נעלה יותר, עכ"פ איש הנכון לא יניח לעצמו להתפתות אחרי השקרים הללו כי אדרבה, מקום הרווח והעסק הנכון הוא בתפילה בציבור. לא. הרה"ק מראדאשיץ זי"ע השיב פעם לאחד ממקורביו שביקש ממנו סגולה לפרנסה, שסגולה זו מרומזת בתורה, בפסוק (שמות כג כה) 'ועבדתם את ה' אלוקיכם וברך את לחמך' - ועבדתם היא התפילה, וכתיב ועבדתם בלשון רבים והיינו תפילה בציבור, ועי"ז וברך את לחמך ואת מימך. וגם היא סגולה לרפואה כדכתיב (שם) והסירותי מחלה מקרבך (נפלאות הסבא קדישא הוצאת פיטרקוב תרפ"ט, ח"א עמוד י).

לב. וכבר אמרו על דברי חז"ל (הובא רש"י בראשית א כ) 'כל דבר שאינו גבוה מן הארץ קרוי שרץ' כי כל עוד שאין האדם מתחזק להתרומם אפילו מעט מעל לארץ אינו קרוי 'אדם' אלא 'שרץ'. כי עיקרו של האדם הוא ההתרוממות מעל גבי הקרקע.

לג. סיפר הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע, שפעם התלווה אל דודו רבי זעליג לידר במסעו לאיטליה (שנסע לשם לצורך מסחר האתרוגים) ובהיותם במלון בעיר טריעסט מצא ספר קטן, ובו שואל על נוסח התפילה המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, מדוע עשה ה' ככה, ולא ברא בפעם אחת את כל הבריאה, ומתוך שם, שבא להורות לנו את הדרך נלך בה, שלא נאמר אבדה תקוותי - כזאת וכזאת עשיתי, וכבר אין לי כל תקוות טוב, לזה אומר לו הקב"ה, אף אני מחדש בכל רגע את העולם, ובכל רגע יש מציאות חדשה, גם אתה תתהפך מעתה למציאות חדשה. משל נפלא העלה הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל, עיר אחת היתה יושבת בבקעה למרגלות הר רם גבוה ונישא,

באר הפרשה - פרשת ויקהל - פקודי

אב הרחמים הוא ירחם עם עמוסים, ויציל נפשותינו ומנוחתה ליה, אך טוב וחסד מגולה ירדפנו כל הימים, מן השעות הרעות, ומכל מיני חולאים רעים ומקרים רעים, ויפדנו ליד מכל גזרות קשות, מתוך שלוות הנפש

והנה כאשר באו לפתוח בה חנות גדולה לספק כל צרכי התושבים הלכו לתור אחר מקום גדול ורחב ידיים, ולא מצאו אלא בראש ההר... בדלית ברירה הקימו שם את החנות, ומני אותו היום ואילך נאלצו בני העיר לכתת רגליהם לעלות ולטפס במעלה ההר, עד שהתעורר איש אחד 'בעל חסד' עצום בגופו ובממונו, ובליבו החם רכש מכספו רכב גדול (הנקרא 'טנדר'), והכריז בקול גדול, כי שלוש פעמים ביום, בוקר צהריים וערב, הוא אוסף את אנשי העיר ונוסע אל החנות, כל המעוניין יצטרף אליו חנם אין כסף. שמחו כולם על ה'רווח והצלה', ואכן בכל יום ויום היה נוסע ג' פעמים, ורכבו מלא עד אפס מקום...

עם הזמן התקלקל ה'מזגן' (עירקאנדיש"ן) התקלקל ובימי החום הוכרחו הנוסעים להזיע כהוגן, ולא עוד אלא שכיסוי (ריפוד) הכסאות שברכב נקרע מעת לעת, ועל הכל נחלש ה'מנוע' (מאטאר) מרוב יגיעה ועמל שנים, ובקושי הצליח ליסע לאטו כשהוא 'כורע תחת משאו', והיו הנוסעים 'וצאים' ל'עזור' לרכב ולדחוף אותו עד שיחזור לחיים... באסיפת ז' טובי העיר שנערכה באותה תקופה לדון בענייני העיר וטובתה עלה על ה'שולחן' ענין הרכב זכור לטוב... והתעוררו כולם ששורת הדין נותנת לקנות רכב חדש ומפואר לאותו צדיק כהכרת הטוב על כל פעלו המבורך במשך שנים למען אנשי העיר, אולם הלה מיאן נחרצות באמרו 'מרכבה' זו היא 'חפצא' של גמילות חסדים, ואין בידי להיפרד ממנו... וככל שניסו להפציר בו העלו חרס בידם. עד שקם חכם אחד ואמר, הבה נחליף את המנוע הישן בחדש, גם נרפד את המושבים הקרועים, נשפץ את כל הרכב מבפנים, רק את ה'פח' המקיף את הרכב מבחוץ נשאיר כאשתקד, ולא יכיר בעליו שעשינו כאן איזה דבר וחצי דבר, בלילה ההוא נטלו ממנו את המפתח (עם 'תירוץ' כלדהו), נכנסו העסקנים לתוך הרכב הרכיבו ותיקנו כל הנדרש מבפנים, ואילו כלפי חוץ לא היה שום סימן לאותה 'התחדשות'...

בבוקר התיישב הנהג על מקומו, וכאשר ראה שהרכב מלא באנשים ביקש מכמה שירדו לדחוף מאחור, אך המה אמרו לו אין צורך בדבר, סובב את המפתח והדלק את המנוע... צחק אליהם כי מכיר הוא נפש 'בהמתו' ולא תצלח לנסיעה... אך הם בשלהם, ואכן שמע בקולם וראה זה פלא הטנדר זינק במהירות כאילו יצא היום מ'בית היוצר'... אחר כמה רגעים ביקשו ממנו להדליק את המזגן, אמר להם כבר עידן ועידנים שהמזגן 'מת'... הפצירו בו מה אכפת לך לנסות... לחץ על הכפתור ואוויר קר וצונן קידם את פניהם... ממש מעשה ניסים... עד שהסבירו לו מה ש'עוללו' באישון ליל...

על דרך זה ממש, הקב"ה מחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית, וממלא אותנו בכוחות חדשים, ורק כלפי חוץ נראה כקנקן ישן... אך במקום לנסות להדליק את הלב הרי אנו אומרים והלא אמש היה הלב יבש... כבר זמן רב שאין אנו 'יכולים' להתגבר... אין לנו אלא 'לנסות' ואז נראה עד כמה כל הכוחות הם דשנים ורעננים... והדברים אמורים ביותר בעבור עלינו ימים הפורים הקדושים, כמבואר ב'קדושת לוי' שכל טבעי העולם משתנים בעת קריאת המגילה, ועדיין למחרת פורים הננו מיואשים מעצמנו, וממתינים ש'ידחפו' אותנו לעלות כאותו בעל רכב ישן וזקן, אין לנו להמשיך בהרגלנו הישנים, רק 'לזוז' ולהתחדש, לנסות ונראה כי הכל מתעלה ונוסע כלפי מעלה מעלה, שהרי הקב"ה מילא אותנו מאוצרותיו הקדושים, ואם 'הגוף' נשאר כמות שהיה אבל 'מבפנים' הכל חדש...

אמרו חז"ל (ברכות ד:): 'כל האומר 'תהלה לדוד' בכל יום שלש פעמים, מובטח לו שהוא בן העולם הבא', בדרך צחות היה מפרש הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל, כי הרי אנו מסיימים פרק זה בפסוק (קטו יח) 'ואנחנו נברך י-ה מעתה ועד עולם הללויה-ה', ואכן מי שאומר ג' פעמים ביום מעתה - פירוש 'פון יעצט בין איך א נייע זלמן' (העבר אין, ומעתה הנני 'זלמן' חדש, ונקט זלמן כי כך היה שמו ובאמת הוא נוגע לכל אדם איש איש 'בשמו' הטוב יבורך), לכן מובטח לו שהוא בן עולם הבא.

לד. ויהי רצון שיתקיים בנו מה שפירש רש"י על הפסוק (תהילים מז ד) 'יְדַבֵּר עִמָּם תַּחֲתֵינוּ - יתן דבר בעובדי כוכבים תחת נפשנו להיות חמתו מתקררת בהם ואלו ניצולים', והם יהיו ה'כפרות' של כלל ישראל. וכבר איתא במדרש (יל"ש בראשית ט טו) 'רבי יוסי אומר, מבול של מים אינו מביא, אבל מבול של דבר מביא על עכו"ם לימות המשיח'. **לה.** וכך כתב הרה"ק הקדושת לוי זי"ע על הפסוק (ויקרא כו טז) 'והפקדתי עליכם בהלה', 'הפקדתי' הוא מלשון פקידה וחסרון (כמו שנאמר שמואל א' כ כה 'ויפקד מקום דוד') ומרמז בזה 'ברכה' שהקב"ה יְחַסֵּר מעלינו כל מיני בהלות ופחדים שלא יבואו בקרב בני ישראל, אך שלום ושלווה ישלטו במעוננו אכי"ר.